

UNIVERSITATEA BABEŞ-BOLYAI
FACULTATEA DE ŞTIINŢE POLITICE,
ADMINISTRATIVE ŞI ALE
COMUNICĂRII
ŞCOALA DOCTORALĂ DE
ADMINISTRAŢIE ŞI POLITICI
PUBLICE

TEZĂ DE DOCTORAT

**Investițiile publice în infrastructura de bază și
dezvoltarea economică locală a comunelor din
Regiunea Nord-Vest în perioada 2002 - 2014**

- REZUMAT -

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Dan-Tudor LAZĂR

Doctorand:

Alexandru Pavel

Cluj-Napoca

- 2017 -

Cuprins

Lista tabelelor	6
Lista figurilor	9
1. Introducere	11
1.1 Context	11
1.2 Definirea problemei	14
1.3 Scopul tezei	17
1.4 Relevanța tezei	20
1.5 Structura tezei	21
2. Investițiile publice și infrastructura	23
2.1 Conceptul de investiții. Specificul investițiilor publice	24
2.2 Infrastructura publică: definiții și clasificări	32
2.3 Clasificarea infrastructurii	33
3. Impactul investițiilor în infrastructură	43
3.1. Factori determinanți în ceea ce privește impactul infrastructurii și a investițiilor publice în infrastructură asupra creșterii economice	44
3.2 Efectele infrastructurii la nivel macro și micro-economic	49
3.2.1 Efecte macroeconomice	50
3.2.2 Efecte microeconomice	57
3.3 Infrastructura și creșterea economică	61
3.3.1 Rolul stocului de capital și al investițiilor în elemente noi de infrastructură	61
3.3.2 Rolul cheltuielilor de mentenanță și întreținere a infrastructurii	65
3.3.3 Reciprocitatea relației dintre investițiile publice în infrastructură și creșterea economică	67
3.4 Infrastructura și reducerea inegalităților sociale	68
3.5 Metode de măsurare a impactului investițiilor publice în infrastructură la nivel macro-economic	72
4. Dezvoltarea economică locală în spațiul rural și infrastructura	81
4.1 Dezvoltare economică locală (DEL)	81
4.2 Dezvoltare rurală	84
4.3 Măsurarea dezvoltării economice locale - instrumente și studii	89
4.4 Măsurarea dezvoltării economice locale în spațiul rural	102
4.5 Relația între dezvoltarea economică locală și infrastructură	112
5. Principalele programe de finanțare a investițiilor în infrastructura din mediul rural în perioada 2002 – 2014 în România	116
5.1 Caracteristicile socio-economice ale spațiului rural românesc la nivelul perioadei 2011-2015	117
5.2 Principalele programele nerambursabile de finanțare a investițiilor în infrastructura locală din mediul rural în perioada 2002 – 2014	124
5.2.1 Programul SAPARD, Măsura 2.1	124
5.2.2 Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007 – 2013 (PNDR 2007 – 2013), Măsura 322	134
5.2.3 Programul de Dezvoltare a Infrastructurii și a unor Baze Sportive din Spațiul Rural (OG nr. 7/2006)	152
5.2.4 Programul Național de Dezvoltare Locală (PNDL)	157

5.2.5 Alte programe de finanțare a infrastructurii din spațiul rural în perioada 2002 – 2014	168
6. Investițiile publice în infrastructura de bază și dezvoltarea economică locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest	171
6.1 Metodologia cercetării	171
Descrierea problemei și contextului	171
Metode și instrumente de cercetare	177
Stabilirea eșantionului de cercetare	184
Variabile independente – determinanți ai dezvoltării economice locale – utilizate în cercetare	185
Variabile dependente - indicatori utilizați în construirea indicilor proprii	190
6.2 Studiu privind ritmul mediu de evoluție a dezvoltării economice locale în perioada 2007 – 2014 în 398 de comune din Regiunea Nord-Vest	200
Prezentarea datelor	202
Analiza multivariată a indicatorilor	210
Indicele ritmului mediu de creștere/descreștere al DEL în perioada 2007-2014	216
6.3 Studiu privind dezvoltarea locală a 398 de comune din Regiunea Nord-Vest pe baza valorilor IDUL 2002 și IDUL 2011	227
Analiza preliminară a valorilor IDUL 2002 și 2011	227
Diferența în diferențe a valorilor IDUL	236
6.4 Studiu privind Indicele EL în perioada 2002 – 2014 în comunele (356) din Regiunea Nord-Vest	244
Diferența în diferențe realizată pe valorile Indicelui EL pentru anii 2002 și 2011	267
Diferența în diferențe realizată pe valorile Indicelui EL pentru anii 2006 și 2014	274
Diferența în diferențe realizată pe valorile Indicelui EL pentru anii 2002 și 2014	276
Stocul de educație și dezvoltarea economică locală	286
7. Concluzii și direcții de cercetare ulterioare	290
Rezultate empirice	291
Contribuții în dezvoltarea literaturii de specialitate și a domeniului	301
Limitele cercetării	303
Principalele direcții ulterioare de cercetare	304
Bibliografie	305
Anexe	313

Cuvinte cheie: investiții publice, infrastructură, creștere economică, dezvoltare economică locală, indici ai dezvoltării economice locale, fonduri nerambursabile, spațiu rural, cercetare contrafactuală, rang comună, dimensiune comună, acces direct la drum european și/sau drum național, stoc de educație, rețele de apă, rețele de canalizare, drumuri locale.

Abstract

Teza de doctorat reprezintă o investigație empirică a relației dintre dezvoltarea economică locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest din România și o serie de factori considerați determinanți ai acestei dezvoltări, între care o atenție aparte a fost acordată investițiilor în infrastructura locală de bază. Pornind de la asumția că investițiile publice în infrastructură stimulează dezvoltarea economică, teza de doctorat încearcă să arate măsura în care dezvoltarea economică a comunelor din Regiunea Nord-Vest a fost influențată, între altele, de investițiile în infrastructura locală de bază finanțate dintr-un program nerambursabil de preaderare la Uniunea Europeană (Măsura 2.1 a Programului SAPARD) și dintr-un program național care a vizat aproximativ același tip de obiective de investiții ca și programul de preaderare, respectiv OG nr. 7/2006.

Utilizând metode cantitative de prelucrare și analiză a datelor, teza de doctorat furnizează dovezi și elemente de noutate în ceea ce privește impactul investițiilor în infrastructura de bază (rețele de apă, rețele de canalizare și drumuri locale) și ai altor factori considerați determinanți ai dezvoltării economice locale – locația, dimensiunea, stocul de educația al populației, conectivitatea la rețelele de transport, dimensiunea (populației) comunei - asupra dezvoltării economice a comunităților rurale dintr-o regiune a României.

Studiile arată că există un raport de cauzalitate între investițiile în infrastructură și dezvoltarea economică, însă pe lângă reciprocitatea acestei relații, impactul acestor investiții depinde de o serie de factori precum stocul de infrastructură existent, modalitatea de finanțare și administrare a programelor de investiții, caracterul de rețea al elementelor de infrastructură în care se realizează investițiile, coordonarea și sincronizarea dintre regiuni și state, cadrul legal, nivelul de corupție etc. În ceea ce privește relația dintre investițiile în infrastructură și dezvoltarea economică locală, studiile relevă că aceste investiții joacă un rol esențial în această dezvoltare, dar și în creșterea calității vieții. În mediul rural, aceste investiții sunt elementare în ceea ce privește accesul la serviciile publice de bază, accesul la piețele de desfacere, la cele de resurse etc.

Rezultatele acestei teze arată, între altele, care pot fi principalii indicatori de măsurare a dezvoltării economice locale a comunelor și cum pot fi aceștia agregați în indici ai dezvoltării economice locale pentru a putea evalua și compara impactul unor programe de investiții în infrastructura de bază în mediul rural, programe între ale căror obiective se regăsește și cel de stimulare a dezvoltării economice. Rezultatele tezei relevă de asemenea, și care este tipul de infrastructură în care investițiile influențează semnificativ dezvoltarea economică locală. Nu în ultimul rând, rezultatele tezei oferă elemente convingătoare și în ceea ce privește alți factori considerați determinanți ai dezvoltării economice locale, realizând astfel un tablou mai larg al relației dintre dezvoltarea economică locală și factorii determinanți ai acesteia. Reușind asta, teza de doctorat oferă o serie de elemente utile în fundamentarea programelor de investiții în infrastructură ce vizează spațiul rural și în prioritizarea investițiilor în infrastructura locală de bază din acest spațiu. Totuși, rezultatele tezei de doctorat trebuie filtrate și prin prisma limitelor cercetării, limite care sunt legate de caracterul și specificul datelor utilizate, asumțiile tehnicilor de cercetare, numărul și robustețea indicatorilor construiți, lipsa analizei calitative etc.

Contextul realizării cercetării

Pe fondul crizei economice declanșate în 2007-2008, a fost adusă în dezbateră publică tema privind rolul investițiilor publice în creșterea economică. Dezbateră în rândul economiștilor cu privire la această temă s-a reaprins, economiști consacrați (Krugman, 2008, Feldstein, 2008) militând pentru creșterea nivelului investițiilor publice ca soluție la ieșirea din criza economică instalată.

Deși România a fost semnificativ afectată de criza economică, ponderea cheltuielilor de capital ca procent din PIB a fost mai mare în perioada 2009 – 2012 decât în 2007. Astfel, dintre statele care au aderat la UE în 2004 și 2007, în perioada 2007 – 2014, România a avut cele mai mari alocări bugetare ca pondere în PIB pentru investițiile în infrastructură. Cu toate acestea, România se confruntă și azi cu un deficit de infrastructură semnificativ. Stocul de infrastructură acumulat după căderea regimului comunist este mic, deși valoarea cheltuielilor de investiții este relativ ridicată. Cea mai mare parte a cheltuielilor de investiții realizate în această perioadă s-a îndreptat spre întreținerea și repararea infrastructurii existente și mult mai puțin pe dezvoltarea de noi rețele de infrastructură. Indiferent de tipul de investiții realizate (obiective noi sau întreținerea și mentenanța celor vechi), o problema majoră o reprezintă costul foarte ridicat pe unitatea de infrastructură (km, m² și ml etc) realizată în raport cu prețul materiilor prime și costul forței de muncă din România. În mod paradoxal, comparativ cu țările occidentale, prețul plătit pe unitatea de infrastructură este de obicei mai mare, deși costurile medii ale materiilor prime și al forței de muncă sunt semnificativ mai mici. O serie de măsuri s-au luat în acest sens prin stabilirea standardelor de cost începând cu anul 2010.

O altă problemă critică în ceea ce privește situația infrastructurii în România este lipsa unei viziuni clare și a unei abordări globale privind dezvoltarea rețelelor de infrastructură. Odată cu schimbarea guvernelor, viziunea și prioritățile privind infrastructura se schimbă și ele. Există multe exemple în domeniul infrastructurii de transport - căi ferate, autostrăzi - care arată că cele realizate până în prezent nu au fost parte a unui program național coerent de dezvoltare a infrastructurii, ci mai degrabă vise și ambiții ale decidenților vremelnici aflați în fruntea unor ministere de resort cu atribuții în domeniu, precum Ministerul Transporturilor, Ministerul Dezvoltării Regionale, Ministerul Marilor Proiecte etc. Așa se explică inițierea unor proiecte mari, întreruperea lor și inițierea altora mai mici sau mai mari și tot așa. Lipsa studiilor de impact/evaluare a impactului

potențial al proiectelor demarate este un argument pentru aceste ezitări și continue schimbări ale obiectivelor de la un ministru la altul.

Dacă la nivel național deficitul de infrastructură este evident, în spațiul rural, acest deficit este chiar uriaș. În 2011, doar 7% dintre drumurile locale erau modernizate, iar 29% dintre ele erau de pământ. În 2015, 52% din populația din mediu rural nu era racordată la o rețea de apă potabilă, iar în 2014, doar 5% dintre gospodăriile erau racordate la o rețea de canalizare (3 din 5 locuințe din mediul rural aveau WC în curte, potrivit INS la sfârșitul anului 2015), doar 52% din populație beneficia de servicii de salubritate în 2015, 663 de localități rurale erau racordate la o rețea de distribuție a gazelor în 2015. În mare, acesta este tabloul spațiului rural românesc în ceea ce privește dotarea cu infrastructura de bază. La nivel general însă, spațiul rural românesc se confruntă cu probleme structurale profunde: nevoia de schimbare a modului tradițional de producție (gospodăria tradițională) agricolă, nevoia de eficientizare și diversificare a activităților economice, competiția cu alte piețe din Uniunea Europeană, declinul demografic datorat atât emigrației, cât și sporului natural negativ, creșterea gradului de îmbătrânire a populației, creșterea cererii pentru servicii destinate persoanelor vârstnice, scăderea ratei de activitate și a ratei de ocupare, scăderea bazei de impozitare, incapacitatea de acoperire a cheltuielilor curente, incapacitatea de a investi și/sau de a asigura întreținerea și mentenanța elementelor de infrastructură locală etc.

Definirea problemei

În întâmpinarea problemelor spațiului rural românesc menționate mai sus (subdezvoltare/calitatea scăzută a vieții), statul și Uniunea Europeană au răspuns cu o serie de politici și programe menite să revitalizeze acest spațiu. Unele dintre aceste programe au fost cele de finanțare nerambursabilă a investițiilor în infrastructura locală din spațiul rural, pornind de la premisa că investițiile în infrastructura locală de bază (rețele de apă potabilă, canalizare, drumuri locale și elemente de drum – poduri, podețe și punți pietonale) vor stimula dezvoltarea economică locală, respectiv activitățile de producție, comerciale, turistice, etc și totodată vor contribui la îmbunătățirea calității vieții. De fapt aceste deziderate au fost incluse între obiectivele (principale sau specifice) ale respectivelor programe cu finanțare nerambursabilă. Pentru a evalua măsura în care astfel de programe au contribuit dezvoltarea economică locală, respectiv și-au atins

obiectivele, am încercat să evaluăm impactul a două programe de finanțare nerambursabilă a infrastructurii locale asupra comunelor din Regiunea Nord-Vest. Cele două programe sunt: Măsura 2.1 din cadrul Programului SAPARD implementat în perioada 2002 - 2009 - și OG nr. 7/2006, alocările realizate din 2006 până în 2011.

Unul dintre obiectivele generale ale Măsurii 2.1 a Programului SAPARD a fost „îmbunătățirea situației existente a infrastructurii din cadrul spațiului rural, îmbunătățirea atât a condițiilor de viață cât și a standardelor de muncă și menținerea populației în spațiul rural”. Și mai specific, două dintre obiectivele specifice ale Măsurii 2.1 sunt „sprijinirea activităților economice, comerciale și turistice prin dezvoltarea unei infrastructuri minimale”, respectiv „ameliorarea în conformitate cu standardele în vigoare a condițiilor igienico-sanitare ale locuitorilor și a activităților productive desfășurate”. În cazul *Programului de dezvoltare a infrastructurii și a unor baze sportive din spațiul rural* (OG nr. 7/2006), scopul acestuia este „...îmbunătățirea situației sociale, economice și *cultural-sportive* a locuitorilor din zonele rurale prin creșterea pieței agricole, a investițiilor locale, a serviciilor publice și scăderea abandonului școlar...”.

Deși scopurile și obiectivele acestor programe au fost cele amintite mai sus, până în prezent niciuna dintre instituțiile care le-au gestionat, fie că vorbim de Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit, devenită ulterior Agenția pentru Finanțare a Investițiilor Rurale sau Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale – în cazul Măsurii 2.1 a Programului SAPARD, de Cancelaria Primului Ministru, iar ulterior de Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului sau Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice în cazul OG nr. 7/2006, nu au efectuat sau nu au publicat un raport de evaluare a efectului investițiilor în infrastructură realizate raportat la scopurile și obiectivele acestora, respectiv stimularea/sprijinirea dezvoltării economice a localităților/comunelor beneficiare. Toate acestea în contextul în care, la nivel național, valoarea investițiilor (plăților efectuate) prin Măsura 2.1 a Programului SAPARD a fost de 600.300.647,49 lei și peste 743 de comune beneficiare, iar prin OG nr. 7/2006, în perioada 2006 – 2011, sumele alocate au fost de 3.394.040.000 lei și peste 1739 de autorități ale administrației publice locale (comune și orașe) beneficiare.

În studiul nostru am selectat spre evaluare comunele din Regiunea de Nord-Vest, această regiune fiindu-ne cea mai familiară pentru a putea colecta, corecta și prelucra datele cât mai bine. Perioada de evaluare este 2002-2014. Astfel, în Regiunea Nord-Vest, au beneficiat de finanțarea

unor investiții în infrastructura locală prin Măsura 2.1 a Programului SAPARD 67 de comune, dintre care 29 în drumurile locale, 24 în rețeaua de apă potabilă, 12 în rețeaua de canalizare și 2 în prevenirea și protecția împotriva inundațiilor. 31,34 % dintre proiecte au fost finalizate până în 2006 (inclusiv), iar 68,65% au fost finalizate în perioada 2007 – 2009. Prin OG nr. 7/2006, în perioada 2006-2011, au fost alocate fonduri în valoare de 486.289.000 lei pentru investiții în infrastructură în 224¹ (179 de comune din cele 403 ale regiunii nu au beneficiat de finanțare prin OG nr. 7/2006) de comune din Regiunea Nord-Vest, dintre care în 121 în infrastructura de apă potabilă, în 44 de comune în infrastructura de canalizare și în 59 de comune în poduri, podețe și punți pietonale. În privința acestor proiecte de investiții nu există date privind stadiul lor în 2011 - finalizate sau nu, ci doar date privind sumele alocate și obiectul investiției.

În evaluarea impactului acestor programe am avut în vedere și alți factori determinanți ai dezvoltării economice locale/dezvoltării locale, respectiv localizarea sau poziționarea comunei, accesul direct la Drum European (DE), accesul direct la Drum Național (DN) și stocul de educație.

Astfel, pentru a crește gradul de comparabilitate a analizei dezvoltării economice a comunelor, am recurs la gruparea comunelor din regiune în 6 categorii/ranguri, în funcție de locația/influența pe care o exercită orașele asupra lor. Am ales această modalitate de grupare a comunelor pentru a fundamenta și nuanța analiza, ținând cont de un factor determinant al dezvoltării, potrivit teoriei polilor de creștere, și anume proximitatea față de marile centre urbane. Această grupare permite realizarea analizei pe comune care se aseamănă între ele cel puțin din perspectiva proximității/gradului de izolare față de orașe, respectiv a unor factori exogeni ai dezvoltării economice locale. Din perspectiva comparației între comune, considerăm că este inadecvată compararea unei comune mari ca populație, situate în imediata proximitate a unui oraș mare cu o comună mică din punct de vedere al populației, situată la o distanță relativ mare față de orice oraș/izolată (de ex. comunele Apahida, Baciș etc. din județul Cluj și comunele Beliș, Săcuieu din același județ).

În ceea ce privește perioada monitorizată (2002 – 2014), am realizat trei studii complementare, fiecare pe o perioadă diferită de timp: un studiu pentru perioada 2007-2014, un

¹ 227 de comune din cele 403 din Regiunea Nord-Vest au beneficiat de sprijin prin OG nr. 7/2006, însă din cauza unor erori în ceea ce privește denumirea comunelor în bazele de date puse la dispoziție de MDRAP, trei dintre comunele care au beneficiat de sprijin financiar au fost omise din studiu.

studiu pentru perioada 2002-2014 și un studiu pentru perioada 2002-2011. Dacă în privința alegerii anului de bază (2002 sau 2007) vom explica motivele alegerii lor puțin mai încolo, în privința anului 2014, motivul pentru care am ales această perioadă este că, așa cum relevă și studiile prezentate în capitolele 2 și 3, investițiile în infrastructură nu produc efecte semnificative imediat, ci pe termen mediu și lung (de la 3 ani în sus).

Așa cum am precizat deja, pornind de la premisa că inclusiv accesul la infrastructură (națională, europeană – drumuri, porturi, aeroporturi etc), și nu doar investițiile în infrastructura locală de bază, stimulează dezvoltarea economică locală, în studiul nostru am încercat să evaluăm și măsura în care există o corelație între dezvoltarea economică locală a comunelor și accesul/conectivitatea directă a acestora la un drum european sau național, aceste tipuri de drumuri reprezentând elemente de infrastructură esențiale în asigurarea conectivității, accesului la resurse, valorificarea resurselor locale, creșterea competitivității etc. a comunelor respective.

Nu în ultimul rând, considerând stocul de educație un factor determinant în dezvoltarea locală, în unul dintre studii (ultimul) am evaluat modul în care ponderea populației cu studii superioare în totalul populației unei comune, alături de ceilalți factori determinanți (locația comunei, accesul direct la drum european sau drum național, realizarea unei investiții în infrastructura locală cu finanțare nerambursabilă, inclusiv în funcție de tipul de investiție realizat) influențează dezvoltarea economiei locale.

Scopul tezei

Scopul acestei cercetări a fost de a stabili în ce măsură există o relație între investițiile în infrastructura locală de bază din mediul rural (investiții finanțate din fonduri nerambursabile) și dezvoltarea economică locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest. Pornind de la descrierea problemei, așa cum a fost prezentată mai sus și urmărind acest scop, cercetarea noastră poate oferi răspunsuri la o serie de întrebări generale precum:

- Sunt sau nu realiste obiectivele unor programe de finanțare a infrastructurii în mediul rural în ceea ce privește dezvoltarea economică locală?
- Există vreo diferență în ceea ce privește dezvoltarea economică locală a comunelor în funcție de realizarea unei investiții în infrastructura locală de bază,

sursa finanțării investițiilor locale – fonduri europene/de preaderare sau fonduri guvernamentale, locația comunelor, conectivitatea directă la rețelele europene și naționale de transport rutier, stocul de educație al populației?

- Ar trebui să existe criterii diferite de finanțare a investițiilor în infrastructură în mediul rural, în funcție de mai mulți factori, determinanți, în dezvoltarea economică locală a comunelor?

Atingerea scopului cercetării și oferirea unor răspunsuri acestor întrebări generale presupune stabilirea unor obiective specifice și identificarea căilor de atingere a acestora. Modul concret în care obiectivele pot fi atinse este dat de oferirea răspunsurilor la întrebările specifice ale cercetării. Obiectivele și întrebările specifice ale cercetării sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Tabel 1: Obiectivele și întrebările specifice ale cercetării

Obiective specifice	Întrebări specifice de cercetare
1. Crearea și testarea unui instrument (indice) de măsurare a dezvoltării economice locale a comunelor din Regiunea Nord-Vest care să poată fi utilizat la nivel național și realizarea unui clasament al comunelor pe baza indicelui construit.	1. Care sunt indicatorii cei mai reprezentativi ai dezvoltării economice locale a comunelor din România și care ar trebui monitorizați după implementarea proiectelor de către organismele care gestionează programele de finanțare nerambursabilă a investițiilor în infrastructura locală din mediul rural?
	2. Care este modalitatea optimă de agregare a variabilelor reprezentative ale dezvoltării economice locale în vederea calculării unui indice al dezvoltării economice locale?
2. Identificarea și explorarea empirică a posibilelor legături între dezvoltarea economică a locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest și investițiile în infrastructura locală de bază realizată din finanțări nerambursabile.	3. Există vreo diferență în ceea ce privește dezvoltarea economică locală (măsurată cu ajutorul mai multor instrumente) a comunelor din Regiunea Nord-Vest care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate prin Măsura 2.1 a Programului SAPARD și cele care nu au implementat astfel de proiecte?
	4. Există vreo diferență între evoluția populației totale a comunelor din Regiunea Nord-Vest care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate prin Măsura 2.1 a Programului SAPARD și cele care nu au implementat astfel de proiecte?
	5. Există vreo diferență în ceea ce privește dezvoltarea economică locală (măsurată cu ajutorul mai multor instrumente) a comunelor din Regiunea Nord-Vest care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate prin Măsura 2.1 a

	<p>Programului SAPARD în funcție de tipul de investiție realizată (rețea de apă potabilă, rețea de canalizare, drumuri locale)?</p> <p>6. Există vreo diferență în ceea ce privește dezvoltarea economică locală (măsurată cu ajutorul mai multor instrumente) a comunelor din Regiunea Nord-Vest care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate prin OG nr. 7/2006 și cele care nu au implementat astfel de proiecte?</p> <p>7. Există vreo diferență în ceea ce privește dezvoltarea economică locală (măsurată cu ajutorul mai multor instrumente) a comunelor din Regiunea Nord-Vest care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate prin OG nr. 7/2006 în funcție de tipul de investiție realizată (rețea de apă potabilă, rețea de canalizare, drumuri locale)?</p> <p>8. Există vreo diferență în ceea ce privește dezvoltarea economică locală (măsurată cu ajutorul mai multor instrumente) a comunelor din Regiunea Nord-Vest care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate prin OG nr. 7/2006 și cele care au implementat proiecte finanțate prin Măsura 2.1 a Programului SAPARD?</p>
<p>3. Identificarea și explorarea empirică a posibilelor legături între dezvoltarea economică locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest, locația (influența a mediului urban), conectivitatea directă la infrastructura rutieră națională sau europeană și stocul de educație al populației.</p>	<p>9. Ce tip de investiție în infrastructura locală (apă, canalizare, drum) dă rezultate și în ce condiții (rangul comunei, accesul la o rețea de transport europeană sau națională, mărimea populației, nivelul de educație al populației comunei) are rezultate mai bune în ceea ce privește DEL?</p> <p>10. Care comune s-au dezvoltat cel mai mult și care s-au dezvoltat cel mai puțin? Care sunt caracteristicile acestora și care sunt factorii care au influențat cel mai mult dezvoltarea economică locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest?</p>

Pentru a răspunde acestor întrebări și astfel pentru atingerea scopului cercetării, am realizat *trei studii complementare*:

- un studiu în care am măsurat și evaluat *ritmul mediu al dezvoltării economice locale (DEL) în perioada 2007 – 2014* pentru 398 de comune din Regiunea Nord-Vest pe baza unui indice compus din 12 indicatori;
- un studiu în care am evaluat *evoluția dezvoltării locale* a 398 de comune din

Regiunea Nord-Vest în perioada 2002 și 2011 pe baza unui indice de dezvoltare deja testat la nivel național și consacrat, anume Indicele Dezvoltării Umane Locale (IDUL);

- un studiu în care am măsurat și comparat un indice al economiei locale (EL) compus din 6 indicatori privind piața/economia locală și eficiența acesteia pe o perioadă mai mare de timp, respectiv 2002 – 2014, pentru 356 de comune din Regiunea Nord-Vest.

În realizarea celor trei studii am folosit mai multe metode cantitative de prelucrare și interpretare a datelor, utilizând programele Excel și SPSS. În cazul studiului privind ritmul mediu al DEL în perioada 2007-2014, în prelucrarea și analiza datelor am utilizat analiza multivariată, corelația, regresia și analiza factorială. În cazul celui de-al doilea studiu, cel privind dezvoltarea locală pe baza IDUL în perioada 2002-2012, am utilizat atât analiza multivariată, cât și tehnica diferenței în diferențe (difference-in-differences), iar apoi teste de semnificație a diferențelor și testele de regresie. În cadrul ultimului studiu am utilizat analiza factorială, diferența în diferențe (DD), teste de semnificație, corelația și regresia. Dacă analiza univariată, precum și analiza multivariată, respectiv corelația, regresia și analiza factorială sunt bine cunoscute și des utilizate în studiile sociale, DD este o tehnică intuitivă utilizată cu precădere la evaluarea impactului unor politici publice și programe.

Relevanța tezei

Studierea relațiilor de cauzalitate între dezvoltarea economică locală a comunelor din Regiunea Nord-Vest și o serie de factori considerați determinanți în această dezvoltare oferă o perspectivă mai largă în fundamentarea politicilor publice ce vizează dezvoltarea economică a spațiului rural românesc. Această temă este de o importanță majoră în contextul problemelor structurale ale spațiului rural românesc și în condițiile în care aproximativ 46% din populația României trăiește în acest spațiu.

Creșterea calității vieții locuitorilor din spațiul rural și nu numai, este indiscutabil legată și de dezvoltarea economică, iar ambele sunt legate de o serie de factori între care locația comunei, dimensiunea populației, nivelul de educație și calificare al populației, accesul la rețele edilitare, conectivitatea etc.

Cauzalitatea relației dintre dezvoltare economică, calitatea vieții și factorii enumerați este conștientizată de către politicieni și administrația publică, dovadă fiind programele a căror scopuri și obiective sunt direcționate în acest sens. Problema este, însă, că deși au existat și există astfel de programe și politici, multe comune fiind beneficiari ai acestora, rezultatele întârzie să apară, iar studii care să măsoare eficiența și eficacitatea acestor programe nu au fost realizate. Din acest punct de vedere, teza de față aduce un element de noutate, evaluând relațiile de cauzalitate între o serie de factori considerați determinanți ai dezvoltării economice locale și dezvoltarea economică locală însăși. În acest fel, prin teza de față am încercat să evaluăm modul în care programele nerambursabile de finanțare a investițiilor în infrastructura de bază din mediul rural au contribuit la dezvoltarea economică locală a comunelor în care au fost realizate astfel de investiții, ținând cont însă și de ceilalți factori determinanți ai dezvoltării. Rezultatele cercetării efectuate pot fi astfel utilizate în fundamentarea politicilor și programelor ce vizează dezvoltarea economică locală și odată cu aceasta, creșterea calității vieții și revitalizarea spațiului rural românesc.

Nu în ultimul rând, prin identificarea și alegerea indicatorilor potriviți pentru măsurarea dezvoltării economice locale a comunelor din România și prin stabilirea modalității optime de agregare a acestora în indici ai dezvoltării economice locale, teza contribuie la dezvoltarea literaturii de specialitate într-un domeniu puțin explorat la nivel global, dar mai ales național.

Structura tezei

Teza este structurată pe **șapte capitole**. **Primul** capitol este unul introductiv, oferind o serie de date preliminare privind contextul elaborării tezei pe tema cercetată, problema de cercetare, scopul, relevanța și structura tezei.

Al doilea capitol face introducerea în sfera investițiilor publice, a tipologiei acestora, punând accent pe specificul investițiilor publice în infrastructură, respectiv pe caracteristicile infrastructurii publice. Sunt scoase în evidență caracteristicile specifice ale investițiilor publice în comparație cu investițiile private și principiile care coordonează investițiile publice. În continuare, este prezentată o tipologie a investițiilor publice în contextul globalizării și al societății bazate pe cunoaștere, sfera investițiilor hard și a celor soft fiind astfel clarificată. În acest cadru, sunt făcute câteva referiri la literatura de specialitate, respectiv la rolul pe care investițiile soft (educație, cercetare și dezvoltare, facilitarea accesului forței de muncă active la piața muncii etc.) și cele hard

(infrastructura publică) le au asupra societății. Se realizează apoi trecerea la definirea și clasificarea infrastructurii, componenta de bază a investițiilor hard. Cu această ocazie sunt prezentate principalele modalități de clasificare și măsurare a infrastructurii (stocului de capital), dar și problemele ce decurg din diferențele de măsurare și evaluare a infrastructurii existente între țări, diferențe care fac dificile, uneori, studiile comparative realizate pe mai multe țări.

Cel de-**al treilea** capitol prezintă modul în care infrastructura poate influența creșterea economică și reducerea sărăciei, metodele de măsurare a acestui impact și factorii care pot influența impactul investițiilor în infrastructură. Capitolul face numeroase referiri la literatura de specialitate în ceea ce privește impactul investițiilor în infrastructură la nivel macroeconomic, modul în care o serie de factori pot influența acest impact, reciprocitatea relației dintre investițiile în infrastructură și creșterea economică, contribuția investițiilor în infrastructură la reducerea sărăciei și inegalităților. Sunt prezentate efectele pe care investițiile în infrastructură și infrastructura le are la nivel macroeconomic și microeconomic, punându-se accent pe abordările macroeconomice privind impactul investițiilor asupra creșterii economice la nivel național și regional, abordări care folosesc în general PIB-ul (PIB/capita) ca variabilă aproximativă pentru măsurarea dezvoltării economice.

În cel de-**al patrulea** capitol, în abordarea problemei cauzalității dintre investițiile în infrastructură și dezvoltare, se realizează trecerea de la nivel macroeconomic la nivel local. La nivel local însă, utilizarea PIB-ului ca variabilă aproximativă a dezvoltării, nu numai că este imposibilă în majoritatea țărilor, dar este și nepotrivită din perspectiva în care este definită dezvoltarea economică locală. Astfel, în capitolul al patrulea prezentăm conceptul de dezvoltare economică locală, dimensiunile și indicatorii pe care îi înglobează, specificul dezvoltării economice în spațiul rural și modul în care infrastructura este înglobată și poate influența dezvoltarea la nivel local, nu la nivel regional sau național (macro). Sunt făcute numeroase referiri la literatura de specialitate și la studiile realizate în ceea ce privește măsurarea dezvoltării economice locale și a dezvoltării rurale prin intermediul unor indici care agregă dimensiunile (și indicatorii aferenți acestora) dezvoltării economice locale, respectiv dezvoltării rurale. Tot cu referire la literatura de specialitate, este prezentată relația între infrastructură și dezvoltarea economică locală.

În capitolul **al cincilea** sunt prezentate principalele programe de finanțare nerambursabilă a investițiilor în infrastructura locală din spațiul rural din România în perioada 2002 – 2014. Pentru facilitarea înțelegerii problemei abordate, a contextului, a scopului cercetării și a ipotezelor de

cercetare, înaintea prezentării respectivelor programe, am realizat o scurtă radiografie a spațiului rural românesc la nivelul anilor 2011-2015. Sunt prezentate, apoi, patru programe de finanțare nerambursabilă a investițiilor în infrastructura locală din spațiul rural: două programe finanțate din fonduri europene - Măsura 2.1 din cadrul Programului SAPARD și Măsura 3.2.2 din cadrul Planului Național de Dezvoltare Rurală 2007 - 2014 (PNDR 2007 – 2014) și două programe finanțate din fonduri naționale – Programul de Dezvoltare a Infrastructurii și a unor Baze Sportive din Spațiul Rural (OG nr. 7/2006) și Planul Național de Dezvoltare Locală (PNDL).

În cadrul capitolului **al șaselea**, în vederea evaluării impactului, am selectat două dintre cele patru programe de finanțare nerambursabilă a investițiilor în infrastructura locală prezentate în capitolul al cincilea: Măsura 2.1 din cadrul Programului SAPARD (M2.1 – SAPARD) și OG nr. 7/2006). După prezentarea problemei de cercetare, a metodologiei de cercetare, capitolul al șaselea include trei studii în cadrul cărora am încercat să evaluăm impactul celor două programe nerambursabile, luând însă în considerare și alți factori determinanți ai dezvoltării economice locale/dezvoltării locale, respectiv localizarea sau poziționarea comunei, accesul direct la DE, accesul direct la DN și stocul de educație (în cadrul ultimului studiu). Pentru măsurarea impactului, am utilizat atât instrumente/indici proprii (construiți în cadrul studiului) de măsurare a dezvoltării economice locale, cât și indici, deja consacrați, de măsurare a dezvoltării locale (al doilea studiu).

Cel de-**al șaptelea** capitol sintetizează rezultatele cercetării în raport cu scopul acesteia, întrebările și ipotezele de cercetare. Tot aici sunt prezentate contribuțiile tezei la domeniul de cercetare, limitele cercetării și direcțiile de cercetare ulterioare.

Concluzii și direcții de cercetare ulterioare

Așa cum am precizat, în cadrul tezei de doctorat au fost realizate trei studii. În continuare vom prezenta succint principalele rezultate și concluzii ale celor trei studii din cadrul tezei.

Studiul (1) privind ritmul mediu de creștere al DEL scoate în evidență caracteristicile indicatorilor identificați pentru a fi agregați în indicele ritmului mediu de creștere/descreștere al DEL și modul în care aceștia relaționează cu variabilele considerate determinanți ai dezvoltării economice locale, inclusiv realizarea de investiții în infrastructura locală din finanțări nerambursabile. Metodele de agregare a indicatorilor au scos în evidență superioritatea

metodologică a analizei factoriale bazată pe metoda componentelor principale, fiind astfel posibilă identificarea și eliminarea indicatorilor nepotriviți. *Rezultatele studiului privind ritmul mediu de creștere/descreștere a DEL a comunelor reliefează existența unei relații cauzale scăzute, dar semnificative statistic între ritmul mediu de creștere/descreștere al comunelor și realizarea unei investiții în infrastructura locală finanțată prin OG. nr. 7/2006.* De asemenea, rezultatele studiului confirmă investițiile în rețeaua de apă finanțate prin OG nr. 7/2006 ca predictor al evoluției DEL. Cu toate acestea, principalul predictor al ritmului mediu de creștere/descreștere a DEL **este rangul comunei, respectiv influența pe care o exercită orașele asupra comunelor.**

*Studiul (2), realizat pe baza valorilor IDUL în vederea identificării unor raporturi de cauzalitate între cei cinci factori considerați determinanți ai dezvoltării și dezvoltarea locală măsurată cu ajutorul IDUL în anii 2002 și 2011, relevă existența unei diferențe nesemnificative statistic în ceea ce privește dezvoltarea comunelor care au realizat investiții finanțate prin M2.1 SAPARD față de cele care nu au realizat astfel de investiții. În ceea ce privește tipul de investiție realizat cu sprijin M2.1 SAPARD, rezultatele studiului confirmă că există diferențe semnificative statistic între comunele care au realizat investiții în rețeaua de canalizare finanțate prin M2.1 SAPARD și cele care nu au realizat investiții în astfel de obiective finanțate prin M2.1 SAPARD, iar aceste diferențe, deși scad (cu 0,80644) în 2011, rămân semnificative statistic. În privința investițiilor finanțate prin OG nr. 7/2006, rezultatele studiului confirmă că există diferențe semnificative statistic între diferențele IDUL (în ceea ce privește evoluția dezvoltării locale) ale comunelor care au realizat investiții în infrastructura locală finanțate prin OG nr. 7/2006 și cele care nu au realizat investiții finanțate prin acest program. Mai mult, în funcție de tipul de investiție, potrivit rezultatelor studiului, comunele **care au realizat investiții în rețeaua de apă sau în cea de canalizare au evoluat, semnificativ statistic mai bine,** decât cele care nu au realizat investiții în astfel de obiective.*

Studiul (3), respectiv cel în care, utilizând analiza factorială, am construit un indice al economiei locale (EL) pe baza a 6 indicatori, indice măsurat și testat pe perioada 2002 – 2014, confirmă existența unor diferențe nesemnificative statistic între comunele care au beneficiat și cele care nu au beneficiat de sprijin nerambursabil prin M2.1 SAPARD (rezultat similar cu cel al studiului realizat pe baza valorilor IDUL). De asemenea, studiul privind indicele EL în perioada 2002 – 2014 confirmă existența unor diferențe semnificative statistic în ceea ce privește evoluția

comunelor care au realizat investiții finanțate prin OG nr. 7/2006, față de cele care nu au realizat (rezultate similare obținute și în studiul realizat pe baza IDUL). În funcție de tipul de infrastructură, studiul reliefează evoluția diferită (în sens pozitiv) și, semnificativă statistic, a comunelor care au realizat investiții în rețeaua de canalizare finanțate prin M2.1 SAPARD și a celor ce au realizat investiții în rețeaua de apă sau în cea de canalizare finanțate prin OG nr. 7/2006 (rezultate aproape similare cu cele ale studiului realizat pe baza IDUL). Relațiile de cauzalitate sunt probate și de testele de regresie, acestea scoțând în evidență, încă o dată, calitatea de predictor a rangului comunei, a investițiilor finanțate prin OG nr. 7/2006, a accesului direct la DE, precum și a investițiilor în rețeaua de canalizare finanțate prin M2.1 SAPARD și a celor în rețeaua de apă sau în cea de canalizare finanțate prin OG nr. 7/2006. Rezultatele celui de-al treilea studiu confirmă de asemenea, raportul de cauzalitate existent între stocul de educație al populației comunei, în special al ponderii crescute a populației cu studii superioare și dezvoltarea economiei locale. Testele de regresie confirmă că, introducerea acestei variabile alături de ceilalți determinanți (cinci ai dezvoltării locale), cresc puterea explicativă a testului.

Raportat la *ipotezele cercetării*, patru dintre au fost validate integral sau parțial (1, 3, 4 și 5), iar una (2) a fost infirmată. Situația acestora este următoarea:

Tabel 2: Ipotezele de cercetare și rezultatele obținute

Ipoteză	Evaluare cu privire la validarea ipotezei	Observații
1. Comunele care au implementat proiecte de investiții în infrastructura locală finanțate din surse nerambursabile s-au dezvoltat mai mult/într-un ritm mai accelerat (în funcție de instrumentul de cercetare utilizat) decât cele care nu au beneficiat de astfel de finanțări	Ipoteză validată parțial	Comunele care au realizat investiții în infrastructura de bază locală din fonduri nerambursabile s-au dezvoltat mai mult decât cele care nu au beneficiat de astfel de sprijin, însă nivelul de semnificație al diferenței depinde de programul de finanțare, perioada monitorizată, tipul de infrastructură, tipul de indici de măsurare a dezvoltării, rangul/locația, dimensiunea comunei etc.
2. Investițiile locale în	Ipoteză	În mod surprinzător, investițiile în infrastructură

<p>infrastructura locală realizate din fonduri guvernamentale (naționale) au o influență mai redusă asupra dezvoltării comunelor în comparație cu cele finanțate din fondurile nerambursabile de preaderare</p>	<p>infirmată</p>	<p>finanțate din fonduri guvernamentale (naționale) au o influență pozitivă semnificativ mai mare decât cele finanțate din fondurile nerambursabile de preaderare. Rezultatele obținute sunt cu atât mai surprinzătoare cu cât valoarea medie a proiectelor finanțate prin M2.1 SAPARD este de aprox. 1,77 ori mai mare decât valoarea medie alocată unui proiect finanțat prin OG nr. 7/2006 și în contextul în care nu cunoaștem stadiul proiectelor pentru care au fost alocate fonduri până în 2011 prin OG nr. 7/2006, respectiv dacă au fost sau nu finalizate. Mai mult, este interesant impactul pozitiv rezultat în urma acestui studiu în ceea ce privește proiectele finanțate prin OG nr. 7/2006 având în vedere că, presupunând că ele au fost finalizate toate în 2011, perioada scursă de la finalizare până în 2014 este mai scurtă decât în cazul proiectelor finanțate prin M2.1 SAPARD și finalizate până în 2009, iar potrivit unor studii, impactul pozitiv al investițiilor în infrastructura locală se face resimțit pe termen mediu spre lung. Nu în ultimul rând, rezultatul studiului (impactul pozitiv al sumelor alocate pentru investiții în infrastructura locală prin OG nr. 7/2006) ne surprinde având în vedere reputația negativă de care se „bucură” programele de finanțare nerambursabilă naționale în comparație cu cele ale Uniunii Europene. Atât în presă, în rapoartele unor ONG-uri , cât și în rapoartele Curții de Conturi au fost semnalate foarte des practicile netransparente, discreționare (clientelism politic), nefundamentate, necompetitive și nelegale de multe ori (corupte) de alocare a fondurilor destinate investițiilor locale în infrastructură.</p>
<p>3. Dezvoltarea (ritm sau amploare) comunelor depinde de tipul de infrastructură locală (rețea de apă, rețea de canalizare, drumuri locale, poduri, podețe și punți pietonale) în care s-a investit.</p>	<p>Ipoteză validată în mare măsură</p>	<p>Investițiile în rețeaua de apă, dar mai ales cele în rețeaua de canalizare influențează dezvoltarea economică a comunelor mai mult decât investițiile în drumurile locale sau în elementele de infrastructură rutieră și pietonală. Deși la prima vedere aceste rezultate pot să pară surprinzătoare, ele se justifică din punct de vedere economic. Astfel, rețelele de apă și de canalizare sunt esențiale pentru înființarea, funcționarea și dezvoltarea unităților economice, în special a celor de producție, în condițiile respectării normelor privind protecția mediului. Procesul de producție este imposibil fără acces la o rețea de apă potabilă și posibilitatea</p>

		evacuării apelor uzate rezultate. O unitate de producție poate fi deschisă într-o comună în care există rețea de apă și rețea de canalizare, chiar dacă drumurile locale care facilitează accesul la unitatea de producție nu sunt asfaltate, dar sunt pietruite și întreținute. În schimb, unitatea de producție nu va putea funcționa într-o comună în care nu există rețea de apă potabilă și de canalizare funcționale, chiar dacă drumurile locale sunt asfaltate, comuna este situată în apropierea unui mare oraș, populația este tânără, calificată etc.
4. Comunele aflate în zona de influență a marilor orașe, cele care au o populație mai mare, cele cu acces la o rețea de transport rutier europeană sau națională s-au dezvoltat mai mult/într-un ritm mai accelerat decât cele care nu au acces la astfel de rețele.	Ipoteză validată în mare măsură	Între locația comunei (rangul), respectiv situarea în zona de influență a orașelor și nivelul și ritmul de dezvoltare există o relație direct proporțională, comunele situate în apropierea marilor orașe evoluând din punct de vedere economic cel mai bine în comparație cu acele comune situate în afara zonei de influență a orașelor. Cu cât sunt mai mari comunele, cu atât procesul de dezvoltare economică este mai rapid. De asemenea, comunele cu acces direct la DE s-au dezvoltat mai bine decât cele fără acces direct la DE. În cazul accesului direct la DN, nu există vreo legătură între aceasta și dezvoltarea comunelor.
5. Nivelul de educație al populației comunei influențează semnificativ dezvoltarea economiei locale	Ipoteză validată	Stocul de educație al populației comunei, în special populația cu studii superioare (ponderea acesteia în totalul populației) influențează semnificativ (și în sens pozitiv) dezvoltarea economică a comunelor.

Contribuții în dezvoltarea literaturii de specialitate și a domeniului

Această lucrare poate contribui la dezvoltarea literaturii de specialitate din domeniul dezvoltării economice locale în spațiul rural.

- (1) Identificarea și selectarea unor indicatori disponibili potriviți de măsurare a dimensiunilor dezvoltării economice locale, în special a dimensiunii economice, credem că este de bun augur în ceea ce privește măsurarea dezvoltării economice locale a comunelor din România, mai ales în evaluarea programelor și politicilor ale căror obiectiv îl constituie, între altele, dezvoltarea economică a comunelor.
- (2) Modalitatea de agregare a indicatorilor este fundamentată metodologic și permite eliminarea indicatorilor nepotriviți. Este evident că, atât în ceea ce privește indicatorii și

dimensiunile dezvoltării economice locale utilizate, cât și în ceea ce privește modalitatea de agregare a indicatorilor, acestea pot fi îmbunătățite, însă studiul de față reprezintă una dintre primele încercări de acest fel la nivel național, iar în realizarea lui au fost avute în vedere (din punct de vedere metodologic și de conținut) studii recente, similare, realizate în alte state.

- (3) Identificarea unor relații cauzale între investițiile în infrastructura locală de bază și dezvoltarea economică locală a comunelor dintr-o regiune a României constituie un element de noutate și de o importanță deosebită având în vedere problemele structurale ale spațiului rural românesc, respectiv nivelul redus de dezvoltare, nivel pus și pe seama situației extrem de precare a infrastructurii locale de bază. Mai mult, **identificarea investițiilor în rețelele de apă și în cele de canalizare ca predictorii ai dezvoltării și nu a investițiilor publice în infrastructura rutieră**, poate schimba percepția decidenților în stabilirea priorităților de investiții locale în mediul rural din România. Suntem de părere că extinderea analizei la nivel național ar putea fundamenta temeinic politicile publice ce vizează dezvoltarea rurală în România.
- (4) Introducerea în ecuația dezvoltării economice locale a **rangului comunei, a accesului la infrastructura rutieră europeană și națională, a dimensiunii comunei și a stocului de educație al populației comunei** reprezintă, de asemenea, un element de noutate în ceea ce privește studierea dezvoltării economice a spațiului rural românesc. Continuarea cercetării prin extinderea ei la nivel național, dar și prin utilizarea altor metode de cercetare, precum corelarea scorului de propensiune, ar permite obținerea unor rezultate pe baza cărora să poată fi fundamentate strategiile naționale generale, sectoriale și regionale de dezvoltare.
- (5) Rezultatele obținute în ceea ce privește raporturile de cauzalitate între dezvoltare (fie că vorbim de dezvoltare economică locală, dezvoltare locală sau economie locale), pe de o parte, și investițiile în infrastructura locală de bază, tipul de infrastructură, locația comunei, dimensiunea acesteia, accesul direct la rețelele de transport european și național, pe de altă parte, pot fi utile administrației publice centrale în definirea obiectivelor și stabilirea priorităților programelor ce vizează dezvoltarea spațiului rural din România. Rezultatele cercetării noastre confirmă că, așa cum recomandă și Banca Mondială în 2015, investițiile în infrastructură trebuie prioritizate în funcție de tipul de infrastructură: drumuri locale,

infrastructură socială, rețele de apă și canalizare, drumuri județene, iar pentru fiecare tip de infrastructură, criteriile trebuie să fie particularizate în funcție de necesarul de investiții, dimensiunea populației, gradul de îmbătrânire al populației, sustenabilitatea financiară, locația comunei, etc. Considerăm că, pentru reprezentanții administrațiilor publice locale, rezultatele cercetării de față pot fi foarte utile, întrucât oferă o serie de clarificări referitoare la impactul asupra economiei locale al investițiilor în infrastructura locală, dar mai ales al tipurilor de infrastructură de bază în care se realizează investiții. Demonstrând rolul important pe care investițiile în rețelele de apă și în cele de canalizare îl au asupra dezvoltării economice locale, studiul poate constitui un reper important în prioritizarea investițiilor în infrastructura locală de bază din spațiul rural românesc. În acest fel, rezultate obținute pot contribui la fundamentarea procesului decizional privind investițiile publice locale, confirmând perspectiva investițională ca motor al dezvoltării economice locale.

Limitele cercetării

Limitele cercetării sunt legate în primul rând de specificul și limitele datelor utilizate.

În cazul proiectelor finanțate prin OG. nr. 7/2006, cercetarea are mai multe limite. Prima limită este dată de faptul că nu se cunoaște stadiul (finalizat sau nu) proiectelor pentru care au fost alocate sume până în 2011. Ori, prima condiție ca un obiectiv de infrastructură să producă efecte durabile este ca lucrările să fie terminate. Tot legat de finalizarea proiectelor finanțate prin OG nr. 7/2006, pentru a crește gradul de comparabilitate al rezultatelor/efectelor măsurate, ar fi fost de preferat ca să luăm spre analiză proiecte finalizate în aceeași perioadă cu cele finanțate prin M2.1 SAPARD (deci până în 2009), însă, evident că, a fost imposibil.

O altă limită este legată de asumțiile de la care pleacă tehnica DD, asumții privind evoluția în timp a grupurilor tratate și netratate. Totodată, faptul că proiectele finanțate prin fiecare din cele două programe nerambursabile nu au fost finalizate toate în același an, ci începând din 2004 până în 2009 în cazul M2.1 SAPARD și 2000 până în 2011 în cazul OG nr. 7/2006, constituie o altă limită a cercetării din perspectiva utilizării tehnicii DD. Ideal ar fi fost ca toate proiectele să fi început și să fi fost finalizate în același timp, astfel încât momentul t_0 (înaintea aplicării tratamentului) și momentul t_1 (momentul finalizării tratamentului) să fie același în cazul tuturor proiectelor.

Calitatea cercetării poate fi afectată și de numărul redus de indicatori și dimensiuni agregate în indicele ritmului de evoluție a DEL și în indicele EL, deoarece am fi dorit să includem mai multe dimensiuni și indicatori, în special, în indicele ritmului de evoluție a DEL. Din păcate, datele existente nu au permis utilizarea mai multor indicatori anuali pentru toate comunele. În mod ideal, am fi dorit să construim un singur indice al DEL pentru fiecare an din perioada 2002 – 2014, iar pentru acest indice să utilizăm tehnica DD.

Lipsa analizei calitative este o altă limită a cercetării, realizarea unor interviuri cu reprezentanți ai administrației publice locale și cu persoane (în diferite calități: simpli cetățeni, angajați, reprezentanți ai agenților economici etc.) din comunele din regiune ar fi oferit o imagine mai clară și mai completă asupra problemei studiate și asupra rezultatelor cercetării.

Principalele direcții ulterioare de cercetare

Principalele direcții ulterioare de cercetare sunt de corelare a scorului de propensiune la nivelul comunelor din regiune pentru evaluarea evoluției indicelui EL. De asemenea, testarea și a altor metode de agregare a indicatorilor EL și DEL, constituie una dintre principalele preocupări imediate de cercetare.

Un alt deziderat este de verificare a robusteții indicatorilor utilizați la construirea indicelui EL și de identificare a altor indicatori disponibili pentru a fi introduși în indicele EL, urmată de aplicarea lui la nivel național și de măsurare a impactului celor două programe la nivel național.

Completarea indicelui DEL cu alți indicatori disponibili începând din anul 2007 și utilizarea lui pentru măsurarea impactului Măsurii 322 a PNDR 2007 - 2014 și a PNDR la nivel regional sau național, reprezintă cea mai importantă direcție de cercetare din punctul nostru de vedere.

Nu în ultimul rând, realizarea unui studiu privind costurile lucrărilor de investiții în infrastructura locală, raportat la costurile standard, dar și la costurile unor lucrări similare din alte țări, constituie una dintre principalele preocupări de cercetare, preocupare care sperăm să poată fi concretizată în următorii ani.

Bibliografie

Cărți, articole, lucrări prezentate în cadrul unor conferințe:

1. Acemoglu, D. și Verdier, T. (1996), *Property Rights, Corruption and the Allocation of Talent: A General Equilibrium Approach*, Economic Journal, vol. 108 (September), 1381-1403.
2. Adema, W., Huerta, M. del C., Panzera, A., Thevenon, O., Pearson, M. (2009), *The OECD Family Database: Developing a Cross-National Tool for Assessing Family Policies and Outcomes*, Springer Science, Paris.
3. Aiello F., Iona A., Leonida L. (2009), *Regional infrastructure and firm investment: theory and empirical evidence for Italy*, Queen Mary University of London, School of Economics and Finance, No. 639, Working Paper, 1-28.
4. Ammar, S., Duncombe, W., Hou, Y., Jump, B., & Wright, R. (2001) *Using fuzzy rule-based systems to evaluate overall financial performance of governments: An enhancement to the bond rating process*, Public Budgeting & Finance, 21(4), 91-110.
5. Anderson, E., De Renzio, P., Stephanie, L. (2006), *The Role of Public Investment in Poverty Reduction: Theories, Evidence and Methods*, Overseas Development Institute, Working Paper 263.
6. Anghelache C., Manole, A. (2012), *Seriile dinamice/cronologice (de timp)*, Revista Română de Statistică.
7. Aschauer, D. A. (1989), *Is Public Expenditure Productive?*, Journal of Monetary Economics, vol. 23, 177-200.
8. Barro, R. (1999), *Inequality, Growth, and Investment*, NBER Working Paper No. 7038, Cambridge.
9. Barro, R. J. (1988), *Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth*, National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 2588.
10. Barro, R. J., și Martin, X. S. (1990), *Public finance in models of economic growth*, National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 3362, Cambridge.
11. Becerra, T., A., Bravo, A., X., Gomez G., E. (2010), *Planning and neo-endogenous model for sustainable development in Spanish rural areas*, International Journal of Sustainable Society (IJSSOC), Vol. 2, No. 2.
12. Ben-David, D., Papell, D. (1997), *Slowdowns and Metdowns: Postwar Growth Evidence from 74 Countries, 1997*, NBER Working Paper No. 6266, Cambridge.
13. Bercu, A. and M. Onofrei (2006), *Managing Local Public Debt in the Countries in Transition: An Issue of Fiscal Capacity or Something Else? The Romanian Case*, Paper prepared for the 14th Annual Conference of the Network of Institutions and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe (NISPACEE, Ljubljana, May 11–13).
14. Bertrand, M., Duflo, E. și Mullainathan, S. (2004), *How Much Should We Trust Differences-in-Differences Estimates?*, The Quarterly Journal of Economics, vol. 119, n. 1, pp. 249-275.
15. Blair, J. P. (2009), *Local economic development: Analysis, practices and globalization*, 2nd edition, Sage.
16. Blakely, E. J., Bradshaw, T.K.(2002), *Planning Local Economic Development: Theory and Practice*, 3rd edition, Sage.
17. Blakely, E. J., Green L. N. (2009), *Planning Local Economic Development: Theory and Practice*, 4th edition, Sage.

18. Blanchard, O., Giavazzi, F. (2002), *Current Account Deficits in the Euro Area. The End of the Feldstein Horioka Puzzle*, Brookings Papers on Economic Activity, 2, 147-186.
19. Breuning, C., Busemeyer, M., R. (2011), *Fiscal Austerity and the tradeoff between public investment and social spending*, Journal of European Public Policy, pp.1 – 18.
20. Bryden, J. (2003), *Rural Development Indicators and Diversity in the European Union*, University of Aberdeen and Rural Policy Research Institute.
21. Buhr, P. (2009), *Infrastructure of the Market Economy*, University of Siegen.
22. Buhr, W. (2003), *What Is Infrastructure?*, Department of Economics, School of Economic Disciplines, University of Siegen, Discussion Paper no. 107-03.
23. Calderón, C., Easterly, W., Servén, L. (2002), *Infrastructure on Growth and Income Distribution*, Central Bank of Chile, Working Papers, No. 187.
24. Calderón, C., Servén, L. (2004), *The Effects of Infrastructure. Compression and Public Sector Solvency in Latin America*, Central Bank of Chile, Working Papers, No. 270.
25. Comşa, M. (2015), *Designul și practica cercetării sociologice*, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca.
26. Copeland, C., Levine, L., Mallett, W.J. (2011), *The Role of Public Works Infrastructure in Economic Recovery*, Congressional Research Service (CRS) Report for US Congress.
27. Dall'erba, S., Hewings, P. (2003), *European Regional Development Policies: The Trade-off Between Efficiency-Equity Revisited*, Discussion Paper No. 03-T2, Regional Economics Applications Laboratory, University of Illinois.
28. De Ferranti, D., Perry, G. E., Ferreira, F. H.G., Walton, M., Coady, D., Cunningham, W., Gasparini, L., Jacobsen, J., Matsuda, Y., Robinson, J., Sokoloff, K., Wodon, Q. (2003), *Inequality in Latin America and Caribbean: Breaking with History?*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2003.
29. Devarajan, S., Swaroop, V. și Zou, H. (1996), *The Composition of Public Expenditure and Economic Growth*, 1996, Journal of Monetary Economics, vol. 37, pp. 313-344.
30. Easterly, W., Rebelo, S. (1993), *Fiscal Policy and Economic Growth: An Empirical Investigation*, National Bureau of Economic Research, Working paper no. 4499.
31. Easterly, W., Servén, L. (2003), *The Limits of Stabilization: Infrastructure, Public Deficits, and Growth in Latin America*, Stanford University Press and the World Bank.
32. Esfahani, H. and Ramires, M.T. (2003), *Institutions, Infrastructure and Economic Growth*, Journal of Development Economics, vol. 70, 443-477.
33. Estache, A., Manacorda, M. and Tommaso, M.V. (2002), *Telecommunication Reforms, Acces, Regulation, and Internet Adoption in Latin America*, Policy Research Working Paper, No. 2802.
34. Esteller, A., Sole, A. (2005), *Does decentralization improve the efficiency in the allocation of public investment? Evidence from Spain*, Working Papers, Institut d'Economia de Barcelona (IEB), No 2005/5.
35. Feng, G. S. (2013), *Public Infrastructure And Externalities In US Manufacturing: Evidence From The Price-Augmenting Aim Cost Function*, 2013, Macroeconomic Dynamics 17(7), 1367-140.
36. Fernald, J. (1997), *Roads to Prosperity? Assessing the Link between Public Capital and Productivity*, International Finance Discussion Papers, No. 592, Board of Governors of the Federal Reserve System (U.S.).
37. Feyrer, J. (2007), *Demographics and Productivity*, Review of Economics and Statistics,

February 2007, Vol. 89, No. 1 , Pages: 100-109.

38. Florescu, D., Brezeanu, P., Onescu, L. (2013), *Analysis Absorption Capacity of European Funds Under the Operational Programme Human Resources Development*, Annals of the University of Petroșani, Economics, University of Petroșani, Romania, vol. 13(1), pages 129-138.
39. Fox, W. F., Smith, R.T. (1990), *Public Infrastructure Policy and Economic Development*, Federal Bank of Kansas City Economic Review, 75 (March/April), 49-59.
40. Galiani, S., Gertler, P. and Schaggrosdsky, E. (2002), *Water for Life: The Impact of the Privatization of Water Services on Child Mortality*, Washington, D.C: Inter-American Development Bank.
41. Gertler, P. J, Sebastian Martinez, Patrick Premand, Laura B. Rawlings, Christel M. J. Vermeersch (2016), *Impact evaluation in practice*, World Bank.
42. Giessen, L., Böcher, M. (2009), *Rural Governance, forestry, and the promotion of local knowledge: The case of the German rural development program 'Active Regions'*, Small-scale Forestry 8:211-230.
43. Gramlich, E. M. (1994), *Infrastructure Investment: A Review Essay*, Journal of Economic Literature, vol. 32, no. 3, pp. 1176-1796.
44. Groves, S.M., Valente, M.G. (1994), *Evaluating Financial Condition: A Handbook for Local Government*, Washington, DC: International City/County Management Association.
45. Hashimzade, N. și Myles, G.D. (2010), *Growth and public infrastructure*, Macroeconomic Dynamics, 14 (S2), 258 - 274.
46. Hausmann, R., Pritchett, L., Rodrik, D. (2004), *Growth Accelerations*, NBER Working Paper No. 10566.
47. Hendrick, R. (2004), *Assessing and Measuring the Fiscal Health of Local Governments Focus on Chicago Suburban Municipalities*, Urban Affairs Review, 40(1), 78-114.
48. Heroiu, I. M., Burduja, S., Sandu, D., Cojocaru, Ș., Blankespoor, B., Iorga, E., Moretti, E., Moldovan, C., Man, T., Rus, R., van der Weide, R. (2013), *Orașe competitive, Remodelarea geografiei economice a României*, Washington, DC: World Bank Group.
49. Hulten, C.R. (1996), *Infrastructure Capital and Economic Growth, How Well You Use It May Be More Important than How Much You Have*, NBER Working Paper No. 5847, Cambridge.
50. Idzorek, T. and Armstrong, C. (2009), *Infrastructure and Strategic Asset Allocation: Is Infrastructure an Asset Class*, Ibbotson Associates.
51. Inceu, A. M., Lazăr, D. T. (2000), *Programul de investiții de capital*, Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. 2(5)/2000.
52. Inceu, A., Lazăr, D., Moldovan, B.A. (2009), *Finanțe și bugete publice*, editura Accent, Cluj-Napoca.
53. Inderst, G. (2010), *Infrastructure as an Asset Class*, EIB Papers, vol. 15, nr. 1, pp. 70-104.
54. Ionescu, T. (1999), *Istoria Gândirii economice universale și românești*, Editura Sarmis.
55. Irmen, A., Kuehnel, J. (2009). *Productive government expenditure and economic growth*, Journal of Economic Surveys, 23(4), 692-733.
56. Janeski I., Whitacre B. E. (2014), *Long-Term Economic Impacts of USDA Water and Sewer Infrastructure*, Journal of Agricultural and Applied, 21-39.
57. Keman, H. (2010), *Cutting Back Public Investment after 1980: Collateral Damage, Policy Legacies and Political Adjustment*, Journal of Public Policy, vol. 30, pp. 163-182.
58. Krop, R.A., Hemick, C., Frantz, C. (2008), *Local Government Investment in Municipal Water*

- and Sewer Infrastructure: Adding Value to the National Economy*, The U.S. Conference of Mayors, Mayors Water Council.
59. Li, Y., Long, H., Liu, Y. (2015), *Spatio-temporal Pattern of China's Rural Development: A Rurality Index Perspective*, Journal of Rural Studies, vol. 38, 12-26.
 60. Lindblad, M. R. (2006), *Performance measurement in local economic development*, Urban Affairs Review, 41(5), 646-672.
 61. Lopez, H. (2003), *Macroeconomics and Inequality*, Research Workshop, Macroeconomic challenges in low income countries, October 23-24, The World Bank (PRMPR).
 62. Maliar, L., Maliar, S. (2004), *Endogenous growth and endogenous business cycles*, Cambridge University Press, pp. 559-581.
 63. Măntescu, D., Lazăr, D. T. (2014), *Estimation of Potential GDP and output Gap. Comparative Perspective*, The AMFITEATRU ECONOMIC journal, Academy of Economic Studies - Bucharest, Romania, vol. 16(37), pages 951-964.
 64. Matei, L., Anghelescu, S. (2010), *Fundamentarea keynesiană a politicilor de marketing în dezvoltarea locală*, Economie teoretică și aplicată, Volumul XVII, No. 6(547), 29-46.
 65. Matei, L., Lazăr, C.G. (2011), *Managementul calității și reforma administrației publice în unele state din sud-estul Europei. Analiză comparativă*, Economie teoretică și aplicată, vol. XVIII, nr. 4(557), 65-98.
 66. Michalek J., Zarnekow N. (2011), *Application of the Rural Development Index to Analysis of Rural Regions in Poland and Slovakia*, Social indicators research, 105 (1), 1-37.
 67. Mizutani, F., Tanaka, T. (2010), *Productivity Effects and Determinants of Public Infrastructure Investment*, Annals of Regional Science, 44, 493-521.
 68. Moldovan, B. A., Lazăr, D. T. (2009), *Deficits and growth from Romania's perspective*, Transylvanian Review of Administrative Sciences, no. 26E/June/2009.
 69. Musick, N. (2011), *Trends in Public Spending on Transportation and Water Infrastructure, 1956 to 2004*, Congress of the United States, Congressional Budget Office.
 70. Nollenberger, K. (2003), *Evaluating Financial Condition: A Handbook for Local Government*, 4th ed., Washington, DC: International City/County Management Association.
 71. Pavel, A., Moldovan, B. A., Lazăr, D.T. (2013), *The Management of Public Investment*, Tritonic.
 72. Perpar, A. și Udovč, A. (2012), *Development Potentials of Rural Development – The Case of Slovenia, Rural Development - Contemporary Issues and Practices*.
 73. Pop Silaghi I. M., Alexa D., Jude C., Litan M. C. (2014), *Do business and public sector research and development expenditures contribute to economic growth in central and eastern European countries? A dynamic panel estimation*, Economic Modelling, vol. 36, p. 108 – 119.
 74. Pritchett, L. (1996), *Mind your P's and Q's : the Cost of Public Investment Is Not the Value of Public Capital*, The World Bank policy research paper WPS 1660.
 75. Rabnawaz A., Jafar R. M. S. (2015), *Impact of Public Investment on Economic Growth*, South Asia Journal of Multidisciplinary Studies, Vol. 1, Nr. 8 (30 September), 62-57.
 76. Rives, J. M., Heaney, M. T. (1995), *Infrastructure and Local Economic Development*, Journal of Regional Analysis and Policy, 58-73.
 77. Roberts, P., Shyam, K.C., Rastogi, C. (2006). *Rural Access Index: A Key Development Indicator*, Transport Papers (TP-10), World Bank, Washington D.C.
 78. Rodriguez, F. (2003), *Have Collapses in Infrastructure Spending Led to Cross-Country*

- Divergence in per Capita GDP?*, DESA Working Paper No. 52.
79. Romp, W. and de Haan, J. (2007), *Public Capital and Economic Growth: A Critical Survey*, Perspektiven der Wirtschaftspolitik, Verein für Socialpolitik, vol. 8, no. 1, pp. 6-52.
 80. Rusali, M. A. (2013), *Dezvoltarea economică a ruralului în România. Concepte și evaluări*, Editura Digital Data Cluj, Cluj-Napoca.
 81. Samuelson, P, Nordhaus, W. D. (2000), *Economie politică*, Editura, Teora București.
 82. Sánchez-Juárez I., García-Almada R. (2016), *Public Debt, Public Investment and Economic Growth in Mexico*, International Journal of Financial Studies, vol. 4, nr. 2., 7-21.
 83. Șandor, S. D. (2013), *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*, Editura Tritonic, Cluj-Napoca.
 84. Sandu, D., Voineagu, V., Panduru, F. (2009), *Dezvoltarea comunelor din România*, Institutul Național de Statistică și Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială.
 85. Scandizzo, S., Sanguinetti, P. (2009), *Infrastructure in Latin America: Achieving High Impact Management*, Discussion draft, Latin America Emerging Markets Forum.
 86. Semenescu, A. (2008), *Investițiile publice, factor determinant al dezvoltării economice*, Economie teoretică și aplicată, supliment, vol. 11(528), 102-108.
 87. Simms, A., Freshwater, D. and Ward, J. (2014), *The Rural Economic Capacity Index (RECI): A Benchmarking Tool to Support Community-Based Economic Development*, Economic Development Quarterly, 351-363.
 88. Sohl, S., Peddle, M.T., Thurmaier, K, Wood, C.H., & Kuhn, G. (2009), *Measuring the Financial Position of Municipalities: Numbers Do Not Speak for Themselves*, Public Budgeting & Finance, 29(3), 74-96.
 89. Stimson, R. J., Stough, R. R., Roberts, B. H. (2006), *Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy*, Revised Edition, Berlin, Springer.
 90. Straka J., Tuzová M. (2016), *Factors Affecting Development of Rural Areas in the Czech Republic: A Literature Review*, Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 2141-2150.
 91. Streeck, W. and Mertens, D. (2011), *Fiscal Austerity and Public Investment: Is the Possible the Enemy of the Necessary?*, MPIfG Discussion Paper 11/12, Cologne: Max Planck Institute for the Study of Societies.
 92. Sutherland, E. (2009), *Climate change: the contribution of telecommunications*, Communications & Strategies 76 (4th quarter), 61-67.
 93. Swinburn G., Goga S., Murphy F. (2006), *Local Economic Development: a primer developing and implementing local economic development strategies and action plans*, World Bank.
 94. Szirmai, A. (2005), *Dynamics of Socio-Economic Development: An introduction*. Chapter *Agricultural development and rural development*, pp. 354-425, The Press Syndicate of the University of Cambridge, Cambridge.
 95. Ter-Minasian, T., Hughes, R. and Hajdenberg, A. (2008), *Creating Sustainable Fiscal Space for Infrastructure: the Case of Tanzania*, IMF Working paper, 08/256.
 96. Thadaboina, V. (2009), *ICT and Rural Development: a Study of Warana Wired Village Project in India*, Transition Studies Review, 16, (2), 560-570.
 97. Torrisi, G. (2009), *Public Infrastructure: Definition, Clasification, and Measurement Issues*, MPRA Paper, 12990, University Library of Munich, Germany.

98. Utt, R. (2008), *More Transportation Spending: False Promises of Prosperity and Job Creation*, The Heritage Foundation, Backgrounder No. 2121.
99. Văcărel I. et al. (2004), *Finanțe publice*, Ediția a IV-a, Editura Didactică și Pedagogică, București.
100. Varga, J., in 't Veld, J. (2010), *The Potential Impact of EU Cohesion Policy Spending in the 2007-13 Programming Period: A Model-Based Analysis*, CFIN European Economy Economic Paper, no. 422.
101. Vasilescu, R. (coordonator), (2008), *Dicționar de termeni economici*, Editura Polirom, Iași.
102. Wacziarg, R., Welch, K.H. (2003), *Trade Liberalization and Growth: New Evidence*, NBER Working Paper No. 10152, Cambridge.
103. Warner, A. M. (2014), *Public Investment as an Engine of Growth*, IMF Working Papers, 14/148, International Monetary Fund.
104. Wong, C. (2002), *Developing indicators to inform local economic development in England*, *Urban Studies*, 39(10), 1833-1863.
105. Zolin, M. B. (2007), *The Extended Metropolitan Area in a New Member State: Implication for a Rural Development Approach*, 2007, *Transition Studies Review*, 14 (3), 565-573.

Rapoarte, ghiduri, acte normative:

1. AM-PNDR (Autoritatea de Management pentru Planul Național de Dezvoltare Rurală), *Analiza socio-economică în perspectiva dezvoltării rurale 2014-2020*, draft 3, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, 2013.
2. Anexa 5 - CONTRACTUL de finanțare și ANEXELE Specifice pentru Măsura 322.
3. ASE (Academia de Studii Economice) și MADR, *Studiu privind potențialul-socio-economic de dezvoltare al zonelor rurale*, 2014.
4. Banca Mondială (2015), *Armonizarea proiectelor finanțate de la bugetul de stat și din fonduri europene în regiuni - sinteză finală*, 2015 MDRAP.
5. Banca Mondială (2015), *Coordonarea Strategiilor și Programelor de Investiții de Infrastructură a României Finanțate de la Bugetul de Stat și din Fonduri Europene*, Programul Operațional Regional, 2007 – 2013, MDRAP, martie 2015.
6. Banca Mondială (2015), *Îmbunătățirea criteriilor de selecție pentru Proiectele PNDR*, Programul Operațional Regional, 2007 – 2013, MDRAP, 2015.
7. Banca Mondială (2015), *Ghid de investiții pentru proiectele de apă și de apă uzată*, Programul Operațional Regional, 2007 – 2013, MDRAP, 2015.
8. Banca Mondială (2015), *Ghid de investiții pentru proiectele locale: Drumuri comunale și infrastructură socială*, Programul Operațional Regional, 2007 – 2013, MDRAP, 2015.
9. Banca Mondială (2015), *Ghid de investiții: Drumuri județene*, Programul Operațional Regional, 2007 – 2013, MDRAP, 2015.
10. Congressional Budget Office (CBO) (2008), *Investing in Infrastructure*, Statement of Peter Orszag, Director, before the Committee on Finance, United States Senate.
11. CE (Comisia Europeană) (2013), *Politica agricolă comună (PAC) și agricultura în Europa – întrebări și răspunsuri*, disponibil pe europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-631_ro.doc
12. CEROPE, *Impactul fondurilor structurale în România. Evaluare cu ajutorul modelului Herom*, Programul Phare Ro 2003/005-551.02.03, 2008.
13. Directiva 2000/60/CE – Directiva-cadru privind apa, *Directiva 2000/60/CE* a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000.

14. Directiva privind apa potabilă (98/83/CE).
15. Directiva privind tratarea apelor urbane reziduale (91/271/CEE).
16. Directiva-cadru privind apa (2000/60/CE).
17. EC (European Commission) (2013), *Sourcebook - Method and techniques*, EVALSED - The resource for the evaluation of Socio-Economic Development.
18. EDAC (The Economic Developers Association of Canada), *Performance measurement in economic development: the development of performance management systems for local and regional economic development organizations*, prepared by Matthew Fischer and Associates Inc. Economic Development Consulting, 2011.
19. EENRD (European Evaluation Network for Rural Development) (2010), Working Paper on Approaches for assessing the impacts of the Rural Development Programmes in the context of multiple intervening factors. Working Paper, European Evaluation Network for Rural Development; DG Agriculture, disponibil pe <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/EB43A527-C292-F36C-FC51-9EA5B47CEDAE.pdf>
20. Ghidul Solicitantului pentru accesarea Măsurii 322, versiunea 04 iunie 2009.
21. Ghidul Solicitantului pentru SUB-MĂSURA 7.2 - *Investiții în crearea și modernizarea infrastructurii de bază la scară mică* - depunere online – versiunea mai 2016.
22. HG 624/2015 pentru aprobarea criteriilor de selectare a obiectivelor de investiții pentru finanțarea prin Programul național de dezvoltare locală, aprobat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 28/2013.
23. International Consulting Expertise SRL, *Evaluarea de impact a DMI 5.2.*, București, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2015.
24. Legea nr. 273 din 29 iunie 2006 privind finanțele publice locale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 618 din 18.07.2006, și modificările și completările ulterioare (forma consolidată la data de 24.10.2016).
25. Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice, Monitorul Oficial nr. 390 din 23 mai 2016.
26. Ministerul Finanțelor Publice, *Manualul de control financiar preventiv*, disponibil pe <http://www.mfinante.ro/manualemanag.html?pagina=domenii>
27. Ministerul Muncii și Protecției Sociale (2007), *Sărăcia în România: profil, tendințe, politici de combatere și prevenire în anul 2007*, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Direcția Programe Incluziune Socială.
28. OCDE (2001) *The Well-being of Nations. The Role of Human and Social Capital*, Centre for Educational Research and Innovation, Paris: OECD.
29. OMDRAP nr. 1851/2013 privind aprobarea Normelor metodologice pentru punerea în aplicare a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 28/2013 pentru aprobarea Programului Național de Dezvoltare Locală, cu modificările și completările ulterioare;
30. Ordinul nr. 947/2015 privind modificarea și completarea Normelor metodologice pentru punerea în aplicare a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 28/2013 pentru aprobarea Programului național de dezvoltare locală, aprobate prin Ordinul viceprim-ministrului, ministrul dezvoltării regionale și administrației publice, nr. 1.851/2013;
31. Ordonanța Guvernului nr. 119/1999 privind controlul intern și controlul financiar preventiv, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 430 din 31 august 1999.
32. Ordonanța nr. 12/1993 privind achizițiile publice, publicată în Monitorul Oficial nr. 281 din 4 decembrie 1995.
33. OUG nr. 28/2013 pentru aprobarea Programului Național de Dezvoltare Locală, republicată.

34. OUG nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii, publicată în Monitorul Oficial nr. 418 din 15 mai 2006.
35. PDR N-V - *Planul de Dezvoltare al Regiunii Nord-Vest 2014 – 2020*, 2014, ADRNV.
36. PNDR 2014 – 2020 - *Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru perioada 2014 – 2020*, MDRAP.
37. PNUD (1999), Stănculescu Manuela Sofia (ed.), *Sărăcia în România 1995–1998*, Vol. I. Coordonate, dimensiuni și factori, Programul de Alleviere a Sărăciei, București.
38. Programul Național de Dezvoltare Locală - *Ghid de implementare*, MDRAP.
39. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013 – versiunea a XVI-a, Septembrie 2015.
40. Programul Operațional Infrastructura Mare 2014-2020, GHIDUL SOLICITANTULUI, Axa Prioritară 3, Dezvoltarea infrastructurii de mediu în condiții de management eficient al resurselor, Obiectivul Specific 3.2.- Creșterea nivelului de colectare și epurare a apelor uzate urbane, precum și a gradului de asigurare a alimentării cu apă potabilă a populației.
41. Raport anual de progres privind implementarea Programului Național de Dezvoltare Rurală în România în anul 2015.
42. Raportul final de evaluare ex-post SAPARD România - Evaluarea Ex-post privind implementarea Programului SAPARD în România în perioada 2000 – 2008, august 2011.
43. REGULAMENTUL (CE) NR. 1698/2005 AL CONSILIULUI din 20 septembrie 2005 privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare.
44. Rezultatele analizei documentare Sectorul Mediu și Schimbări Climatice, martie 2013.
45. World Bank (1994), *World Development Report 1994, Infrastructure for Development*, Executive Summary.

Site-uri:

1. <http://www.nytimes.com/2008/10/17/opinion/17krugman.html>
2. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/10/29/AR2008102903198.html>
3. <http://www.cbo.gov/ftpdocs/95xx/doc9534/7-10-Infrastructure.pdf>
4. <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110hrg49881/html/CHRG-110hrg49881.htm>
5. <https://ec.europa.eu/agriculture>
6. https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_en
7. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
8. <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tipsau10&plugin=1>
9. <http://www.zf.ro/business-international/polonia-propune-uniunii-europene-investitii-masive-in-infrastructura-propria-reteta-de-crestere-care-nu-a-dat-gres-13230746>
10. <http://www.pndr.ro/pndr-2007-2013.html>
11. <http://www.apdrp.ro/>
12. http://www.mdrap.ro/userfiles/pndl_investitii_prioritare_2013.pdf
13. <http://www.mdrap.ro/lucrari-publice/pndl>
14. http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/evaluations-guidance-documents/2013/evalsed-the-resource-for-the-evaluation-of-socio-economic-development-sourcebook-method-and-techniques
15. <http://factsanddetails.com/world/cat56/sub369/item2053.html>
16. <http://apworldromehistory.weebly.com/infrastructure.html>